

## O‘QUVCHI YOSHLARGA KURASH SPORT TURINING MILLIY VA UMUMINSONIY QADRIYAT EKANLIGINI SINGDIRISH YO‘LLARI

Chirchiq davlat pedagogika universiteti

“Sport va chaqiriqqacha harbiy ta’lim” fakulteti

XQS 2-bosqich talabasi

Boltayeva Sumbula Muzaffar qizi

[boltayevasumbula03@gmail.com](mailto:boltayevasumbula03@gmail.com)

**Kalit so‘zlar:** kurash, maktab, qadriyat, manaviy meros, yosh avlod, tarbiya.

**Ключевые слова:** борьба, школа, ценности, духовное наследие, молодое поколение, воспитание.

**Keywords:** struggle, school, value, spiritual heritage, young generation, upbringing.

### Kirish

Tarixiy taraqqiyoti uzoq o‘tmishga borib taqaluvchi milliy sport turlari (kurash, belbog‘li kurash, turon yakka kurashi, o‘zbek jang sanati, uloq ko‘pkari va boshq.) o‘z mazmunida milliy xususiyatlarni to‘la aks ettirganligi bilan ahamiyatli hisoblanib, ulardan tarbiya jarayonida unumli foydalanish o‘ta ahamiyatli pedagogik muammo sanaladi. Maktab o‘quvchilarini milliy va umuminsoniy qadriyatlar ruxida rivojlantirish, jismonan soglom, ruxan va aqlan rivojlangan, mustaqil fikrlaydigan, Vatanga sodiq, qat’iy xayotiy nuqtai nazarga ega yoshlarni tarbiyalash, demokratik isloxlarni chuqurlashtirish va fuqarolik jamiyatini rivojlantirish jarayonida ijtimoiy faolligini oshirish asosida takomillashtirish muxim o‘rin egallaydi. Prezidentimiz bugungi kunda O‘zbekiston jadal rivojlanib borayotganligi, ajdodlarimizning donishmand ananalariga amal qilib qat’iy islohotlar amalga oshirilayotganligi, fuqarolik jamiyatini shakllantirish yo‘lidan borilayotganligi takidlaganlar.

Har bir xalq va millat tarixida shunday buyuk siymolar bo‘ladiki, ular o‘zining favqulotda yuksak salohiyati, yurtparvarligi, ona-Vataniga fidoyiligi va sadoqati bilan, el-yurtiga qilgan ulkan xizmati bilan beqiyos shuhrat qozondi, xalqning faxrug‘ururiga aylandi.

Kurash maydonida mardlik, yetuklik halollik asosiy mezon hisoblangan. Asrlar o‘tishi bilan kurashning usullari boyib, takomillashib borgan va bu jarayon bugungi kunimizda ham davom etmoqda.

Ajdodlarimizdan bugungi kunda bizga boy manaviy meroslar yetib kelgan. Manaviy meroslar ichida kurashning o‘rni beqiyosdir. Bugungi kunda o‘quvchilarni ajdodlarimizning manaviy merosidan xabardor qilish uchun qulay pedagogik shart-sharoitlar mavjud.

Kurash orqali o'quvchilarga milliy qadriyatlarining va umuminsoniy imkoniyatlari o'zini-o'zi tarbiyalash, tushinishda shaxsning ijobiy sifatlarini tarbiyalash borasidagi boy va kuchli tasir vositalaridan unumli foydalanish lozim. O'quvchilarni milliy qadriyatlardan xabardor qilish, ularni rostgo'y, halollik, Vatanparvarlik kabi ko'nikmalarni imkon beradi.

Milliy qadriyatlarining va umuminsoniy muhim pedagogik jihatlaridan biri va milliy sport turlariga bo'lgan munosabatlarning tarbiyaviy ahamiyati hisoblanadi .

Kurash sporti qadriyatlar ichida eng muhim pedagogik vosita ekanligini ham alohida takidlab o'tish o'rinli .

Kurash o'zida o'zbek halqining ko'p asrlik falsafasini va qadriyatlarini mujassam etgan milliy sport turi bo'lib, u insonparvarlik va qahramonlik, raqibiga, tomoshabinlarga hurmat qilish va unga yaxshi munosabatda bo'lishni tarannum etadi. U barcha sport ishqibozlarini va polvonlarini o'ziga birdek jalb etgani ham yuqoridagi fikrlarimizni tasdiqlaydi .

Kurash merosiga ijodkorlik bilan yondashish, uning boy ananalarini davom ettirish, yanada yangilash va imkon boricha kamchiliklarni to'ldirib, boyitib kelajak avlodga etkazish bugungi kun talabidir.

Ilmiy izlanishlar natijasida qashqadaryolik 83 yoshli otaxon polvon 14 karra O'zbekiston chempioni, 2 karra jahon chempioni Abdurashid polvon Mirzayev bilan ilmiy tadqiqot suhbatimizda shunday fikrlarni berdi ( suxbat-2021 yil 14 noyabr, Toshkent shaxri):

- Kurash yoshlarni barkamol avlod qilib tarbiyalashda o'rni katta;
- Sport yani kurash bilan shug'ullangan bola yomon yo'llarga kirishga imkoni yo'q vaqt ham topa olmaydi;
- Kurash bilan shug'ullangan kishi manaviyati, bitmas tuganmas boylik yotadi;
- Kurashchi polvon el nazariga tushadi;
- Millatning dushmanlariga, ularning tig'i uchun vujudida bo'ladi. Ular doim qatorning oldida yurishga harakat qiladi;
- Polvonning bir xislati borki xanjar ursa ham indamaydi, ingiramaydi ham lekin : agar uning qadri taxqirlansa dod soladi, chinqiradi, qichqiradi, hayqiradi;

Kurash yoshlarda masuliyat tuyg'usini tarbiyalashga qodir. Bu sport turi ishni puxta rejalashtirib, uning oqibatlarining oldindan tasavvur qilishga va zarur natijalarga erishish uchun butun kuch va salohiyatlarini safarbar etishga o'rgatadi. Eng muhimi kurash kabi milliy qadriyatlarimiz yordamida yoshlar jismoniy rivojlanishi bilan ularning manaviy kamoloti uyg'unligiga erishishimiz mumkin.

Kurash mutaxasislari, murabbiylari va pedagogik ustozlar kurashchining tarbiyasini maqsad qilib olib, ular hayotini shunga muvofiq tashkil qila olish lozim.

Mashg'ulotlar, darslar mamlakatdagi ishtimoiy, siyosiy, iqtisodiy, ahloqiy, estetik, mafkuraviy jarayonlar bilan uyg'un olib borilishi lozim. Bugungi kunda yoshlar tarbiyasida ularni har tomonlama sog'lom va pahlavon qilib yetishtirishda davlatimiz, hukumatimiz tomonidan bir qancha farmon, qaror va qonunlar chiqarildiki, ularning har qaysilarining maqsadi, mazmuni, mohiyati va g'oyasi yoshlarni har tomonlama yetuk qilib tarbiyalashga qaratilgan.

### **Xulosa.**

Kurash bugun umuminsoniy qadriyatga aylanishiga sabab shuki sport turlari ichida ommaviy tuz olishiga asosiy vositalar biri bo'lganligi, jahon miqiyosida o'tkazilayotgan sport musoboqalari ichida o'ziga xos bo'lgan tizimi yaratilganligidir.

Kurash o'tmish tarixidan boshlab to shu kungacha o'zining qadimiy qadriyatini nafaqat tiklash balki yoshlarni tarbiyalashda o'z o'rni va ahamiyatini ko'rsatadi.

Sharq adabiyoti durdonalari hisoblanmish "Shohnoma", "Qobusnoma", "Zafarnoma", "Boburnoma", "Abdullanoma" singari asarlarida ham polvonlar siyrati-yu qiyofasiga oid yorqin chizgilar, ularning manaviy olamini bezovchi serjilo rangin tasvirlar, tarifu tasvirlar aks yetgan.

Qadriyatimizdan jahon sporti darajasigacha ko'tarilgan kurash bugungi kunda dunyo miqiyosida tobora ommalashib bormoqda. Shu bilan birga Kurash Xalqaro Assotsiatsiyasi ushbu sport turini Olimpiya o'yinlari dasturiga kiritish yo'lida amaliy say-harakatlarni boshlab yuborgan. Bu yo'lda turli amaliy seminarlar tashkil etilib, kurashning keng targ'ib etishga jiddiy ahamiyat qaratilmoqda.

Xalqimizning ananalari, urf-odatlari, udumlari, marosimlari jismoniy tarbiya va sport uchun o'ziga xos ahamiyat kasb etadi. Ota-bobolarimiz, momolarimizning tarixiy tajribalarini o'rganish, ularni talim-tarbiya jarayonida qo'llash uchun nixoyatda zarur bo'lib qoladi

### **Foydalanilgan adabiyotlar.**

1. F.Q.Axmedov, A.R.Abdulaxatov. O'zbek kurashi milliy va umuminsoniy qadriyatlar durdonasi. T.2017 yil.128 bet.
2. N.Sh. Sharipova <https://doi.org/10.5281/zenodo.7890574>
3. J.Abdurasulov <https://doi.org/10.5281/zenodo.7244584>
4. F.Q.Axmedov, A.R.Abdulaxatov, O.T. Xayitov. Kurash-sport, qadriyat, manaviyat va tarbiya vositasi. T.,2020 yil.148 bet.